

EKSKLUZIVNI FELJTON STUDIJA: LJUB

Tajne glumačkih aseva koji su obilježili 100 godina hrvatskih pozornica, u 10 nastavaka

Vodeći autori Jutarnjeg lista Patricia Kiš, Ivana Mikuličin, Dablor Šimpraga, Nenad Polimac, Mirjana Dugandžija, Lada Novak Starčević, Klara Rožman i Tomislav Kukec u specijalnom feljtonu najtiražnijeg magazina u zemlji ovog ljeta, u deset nastavaka, donose ljubavne priče iz života glumica i glumaca koji su obilježili 100 godina hrvatskog kazališta i filma. Feljton će biti objavljivan u Studiju do 16. rujna. U sedmom nastavku donosimo priču o Nevi Rošić i Tonku Lonzi i njihovim besprijeekornim karijerama.

Neva Rošić i Tonko Lonza

NJIHOVA JE LJUBAV TRAJALA 60 GODINA. BILA JE TO STABILNA EMOCIJA, BEZ EKSCESA

Jedna od posljednjih velikih diva našeg teatra vodila je skladan život s ništa manje dojmljivim glumcem koji je mnoge podsjećao na Paula Newmana. Piše Lada Novak Starčević. Fotografije privatni album i arhiva Hanza medije

AVNE PRIČE VELIKANA GLUMIŠTA (7)

Par se uvijek držao toga da glumac mora imati stabilan život: 'Naročito je to važno za glumicu, jer morate imati uz sebe osobu od povjerenja', govorila je Neva

Uvijek kad bi igrala Neva Rošić (87), jedna od posljednjih velikih diva našeg teatra, kazalište bi bilo puno do posljednjeg mjesta. Kad je radila u zagrebačkom Dramskom kazalištu, uvijek je u publici bio mladi muškarac koji je bio slijep. Priznao joj je da rado dolazi na njezine predstave jer onda napokon dobro vidi. I nije bio jedini koji ju je obožavao...

Nevin suprug Tonko Lonza nije bio ništa manje spektakularan na pozornici. Izgledao je božanski, mnoge je podsjećao na Paula Newmana. Ljepotan, u ulogama uvijek heroj, snažan, glumio je samo najveće i najbolje uloge iz svjetske i hrvatske književnosti. "Bio je najveći gospodar među glumcima i najveći glumac među gospodarima", rekla je za nje ga pokojna teatrologinja Mani Gotovac nakon što je preminuo 23. prosinca 2018. u osamdeset i osmoj.

Ljubav Neve i Tonka, koja je trajala više od 60 godina, bila je suprotna od onog što su predstavljali na pozornici. Bili su mirni ljudi koji svoju intimu baš nikad nisu "bacali" među lju-

de. Njihova ljubav nije bila eksces, svojim zajedničkim životom ove zvijezde našeg glumišta pokazale su da ljubav ne mora biti burna, nego jedna utišana i stabilna emocija, koja je kod njih trajala od trenutka kad su se prepoznali do danas. Jer unatoč tome što je Tonko umro, i dalje je on prisutan svuda u Nevinu životu. I dalje je raspored njezinih dana onakav kakav bi on volio.

Odlazak iz Rijeke

Par se uvijek držao toga da glumac mora imati stabilan život. "Naročito je to važno za glumicu, jer morate imati uz sebe osobu od povjerenja, pogotovo ako imate djecu. Morate imati sigurnost da će ta osoba s istim marom odraditi sve kućanske poslove i da nećete imati razdvojene misli između posla i doma", govorila je Neva i uvijek naglašavala - osnovni je uvjet za sreću da budeš s osobom koju voliš.

A supružnici Neva i Tonko tu su sreću imali.

Upoznali su se kao kolege na Akademiji dramske umjetnosti, ali put do nje bio im je različit. Nevu, priznala je sama, ulazak u kazališni život nije koštao osobitog truda.

Njezin otac Đuro Rošić osnovao je i bio prvi intendant riječkog HNK. Prije toga radio je kao sudac, a potom i kao profesor međunarodnog pomorskog prava na Pomorskom fakultetu. Amaterski se bavio glumom i svoju je ljubav prenio na kćer. Prvi put Neva je ušla u zgradu riječkog kazališta neposredno nakon završetka rata Drugoga svjetskog rata, i to preko pozornice prema gledalištu sa stražnje strane. To joj je do danas ostao najljepši mogući pogled.

Otac joj je kao intendant bio po cijele dane u kazalištu, a ona je bila s njim. Na pozornici se osjećala naročito dobro i slobodno. Bila je tamo na svom terenu.

"Kao desetogodišnje dijete sve vrijeme koje nisam provodila u školi provodila sam u kazalištu. Opijao me miris

sredstava kojim su se tretirale kulise, taj mi je miris bilo opojniji od čokolade... Bila sam na svim izvedbama, gledala sam predstave gotovo svaki dan. Mogla sam ući u kazalište i tamo nesmetano sjediti cijelu večer. Odrasla sam s kazalištem. Poznavala sve kazališne ljude, bolje reći poznavali su oni mene. Pronalazili su me svagdje u garderobi, po pozornici, gledalištu."

Njezina tadašnja srednjoškolska ljubav bio je jedan zagrebački student pa joj se ponudio da joj odnese dokumente da je prijavi na Pravni fakultet u Zagrebu. No, silno je želio da se karizmatična Neva okuša na Akademiji i kad se vratio u Rijeku, rekao joj je da ju je tamo prijavio. Složila se.

Kad je došla na studij glume u Zagreb nije joj nedostajala Rijeka, nedostajala joj je samo silovita bura i rodna kuća, ali obitelj ju je često posjećivala.

Loše je stanovala u Zagrebu, ni menza joj nije bila po volji, ali joj je nova sredina jako odgovarala. Bila joj je stimulans i rado se družila s kolegama.

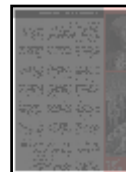
Upisao strojarstvo

Lonza je već bio na četvrtoj godini studija.

Pravog imena Antun, rođen je u Zatonu pokraj Dubrovnika, a kao mladića gluma ga nije pretjerano zanimala. Iako je u gimnaziji bio u kulturnom društvu, strastveno se bavio radioamaterstvom, vježbao Morzeovu abecedu i maštao o studiju elektrotehnike. Spletom okolnosti upisao se na strojarstvo, no odmah pri početku studija Drago Ivanišević, koji je uočio njegov talent, predložio mu je da se upiše na glumu koja se tada tek pokretala. Poslušao ga je i u prvom semestru ušao u prvu generaciju na Akademiji dramske umjetnosti.

"S otvaranjem Akademije se kasnilo, pa su se prijemni ispiti održavali još i u prosincu, i kako je u meni ipak nešto drhturilo, nešto što sam htio razriješiti, otišao sam na

LJUBAVNE PRIČE VELIKANA GLUMIŠTA (7)

jedan od zadnjih prijemnih ispita. Došao sam, praktički, bez ikakve pripreme, izgovorio dvije recitacije, 'O klasje moje' Alekse Šantića i prvo pjevanje Goranove 'Jame', koje sam znao još iz gimnazije te, naravno, Pometov monolog - i bio primljen", ispričao je Lonza.

Međutim, odlučio je ostati na strojarstvu te je drugoga dana otišao na Akademiju u namjeri da povuče dokumente. Istoga dana mu se desila životna prekretnica.

"Penjući se, na skalinima u Bogovićevoj čuo sam Branka Gavella i Marijana Matkovića kako se svađaju oko nekog imena. Gavella je vikao na Matkovića: 'Ne buš mi upropastil najboljeg studenta', a Matković je tvrdio da mu upravo takav mladi glumac, 'mladi heroj', treba u HNK. Zastao sam, ne želeći im smetati. Kad sam razabrao da je o meni riječ, iskrao sam se iz zgrade ondašnje Akademije, razmislio te, zaključivši da je stvar preozbiljna, definitivno odlučio: prekidam studij strojarstva i upisujem se na studij glume."

Zajedničke teme

Poslije je bio asistent na scenskom govoru.

Njegova i Nevina veza nije nastala preko noći. Prve uloge ona je dobila već tijekom studija, kao 21-godišnjakinja, i Lonza ju je već tada primijetio.

No, kao što je i ona poslije rekla, ljepota nije bila sve što ju je krasilo. Naprotiv. Još je važniji bio njezin sklad na pozornici. "Više znači gesta ruke od lijepe boje očiju, hod i držanje više govore od ljepote nogu, dok se erotičnost više očituje u glasu nego u stasu. Nesklad između vanjskog

TONKU SE NEVA PRVO SVIDJELA KAO GLUMICA, A POSLIJE JU JE POČEO GLEDATI KAO ŽENU

izgleda i glasa je za glumicu u kazalištu uvijek veliki kamen spoticanja."

Nakon što su igrali zajedno u jednom komadu, Tonko je došao gledati Nevinu ispitnu predstavu. Svidala mu se kao glumica, ali ju je tada počeo gledati i kao divnu ženu.

Ljubav joj je izjavio između popodnevnih i večernjih predstave koju su igrali u Zadru 1955. godine.

"Osjećala sam tu ljubav i prije, a od tada smo bili zajedno", rekla je kasnije.

Na oboje su bitno utjecali profesori na Akademiji. "Bili su to sve hrvatski velikani. Književnost mi je predavao Kombol, akcentologiju i hrvatski jezik Klaić, dramaturgiju Ranko Marinković, povijest kazališta Batušić. Bili su to sjajni profesori, vrhunski intelektualci, s kojima su studenti imali vrlo prisne odnose. Puno smo se družili, razgovarali, komentirali. Nije bilo predstave, a da sljedeći dan nismo o njoj razgovarali. Profesor Hergešić dovodio je na naše predstave u Dramskom i HNG svoje studente, koji su poslije postali dio naše kulture, poput Vlade Gotovca", prisjetila se Neva. Bili su kućni prijatelji s Dragutinom Tadijanovićem, družili se s Dobrišom Cesarićem. Tonko Lonza je na sprovodu Tina Ujevića recitirao njegove pjesme.

Nakon što je diplomirala s 25 godina, Neva je odmah

igrala glavne uloge u predstavama Branka Gavella. Na početku karijere sve joj je išlo glatko. "Dobivala sam velike uloge i prije negoli sam ih se zaželjela, primila sam više značajnih nagrada. I onda vas, u tako mladim godinama, uhvati panika: što će biti dalje kad ste već doživjeli takve uspjehe, što će se dogoditi kad više ne bude takvih ponuda, kuda onda dalje?" prisjetila se u intervjuu.

Više od 70 uloga

Od 1958. nastupala je na Dubrovačkim ljetnim igrama, gdje je tijekom dvadeset i devet festivalskih sezona bila jedna od najznačajnijih članica dramskog ansambla. U više od pedeset godina djelovanja Neva Rošić interpretirala je sedamdesetak uloga u najraznovrsnijem dramskom repertoaru.

Navikli na skromne životne uvjete tijekom studija, paru ništa nije teško padalo. U skućenoj podstanarskoj sobi proveli su medeni mjesec, a uz silnu zaljubljenost nije im smetalo niti to da je ona bila puna miševa.

Profesionalni putevi stalno su im se ispreplitali. Radili su zajedno u Dramskom kazalištu (danas Gavelli), u HNK i na Akademiji. No, nastojali su da ne glume u istim predstavama, a kod kuće nikad nisu razgovarali o poslu niti su išli gledati probe onog drugoga. Uspjeli su održati brak, govorio je Tonko, jer su se uvijek dobro razumjeli, a ponekad su jednostavno bili tolerantni.

On je tekst najradije učio na rivi pod pitosforom, a Neva u nekoj sobi u kući.

"Olakotna okolnost dogodila se onda kada ti učiš neku ulogu, a drugi ti skuha ručak. Ili kada ti dijete ima tempe-

Tonko nikada nije sputavao svoju suprugu u karijeri. Dapače, bio je izuzetno ponosan na sve njezine uspjehe

PROFESIONALNI PUTEVI STALNO SU IM SE ISPREPLITALI, A KOD KUĆE NISU GOVORILI O POSLU

Tonko je Nevi izjavio ljubav između jedne popodnevne i večernje predstave

raturu, ti moraš ići na predstavu, a onaj drugi se pobrine da ti ne moraš o tome razmišljati. Inače, naše su karijere potpuno odvojene i rijetko smo se sretali na sceni. Uglavnom, jedno smo drugo kritizirali. Iskreno, pohvale od Neve dobio sam onoliko puta, a bilo ih je malo, koliko sam i zaslužio. Imao sam više razloga diviti se njoj. Neva je u svojoj karijeri dosegla zaista zavidnu razinu", govorio je Lonza, koji je uvijek bio ponosan na suprugine uspjehe.

Unutarnja snaga

On je bio divan otac njihovoj kćeri pa je Neva mogla mirno oputovati znajući da će doma biti sve u najboljem redu. Organizirali su se tako da uvijek bude netko kod kuće pa se njihov obiteljski život odvijao bez stresova. Kad su radili na istom projektu, tada su im roditelji pripomogli.

I u teškim danima uvijek ju je nosila neka unutarnja snaga, pa je problemi tijekom karijere nisu oštetili. Direktor riječkoga HNK Darko Gašparović jednom je rekao da Neva ima "muški stav i žensku senzualnost".

Jedan od vrhunaca Nevina glumačkog puta je njezina interpretacija triju junakinja iz glembajevskog ciklusa (barunica Castelli, Laura i Klara). Od 1978. godine radila je kao vanjska suradnica, a od 1989. kao redovita profesorica glume na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.

Tonko je od 1981. bio profesor na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Nastupao je na radiju i televiziji, a IMDb navodi 33 njegova filmska naslova. Dobitnik je Nagrade "Vladimir Nazor" za životno djelo 1992.

Njihova jedina kći Nella Lonza (62) divan je "nastavak" jedne posebne umjetničke priče. Od 2020. ona je redovita članica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te jedna od najvećih stručnjakinja pravne povijesti. Posebni znanstveni interesi su joj državne institucije i društvo Dubrovačke Republike te pravni poredak srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih zajednica.